

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Семенишин Олени Іванівни «Прагмалінгвістична організація мовленнєвих тактик упливу в політичному дискурсі» на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (обсяг рукопису – 231 с.)

Головною функцією політичної лінгвістики є здійснення прямого чи опосередкованого впливу на розподіл влади. Для отримання бажаного результату політичному діячеві потрібно не лише грамотно підібрати комунікативну стратегію, але й розробити інтенційно-стратегічні комунікативні тактики, враховуючи особливості прагмалінгвістичних маркерів, маніпулятивного впливу на масового адресата в політичному дискурсі.

Авторка рецензованої дисертації підкреслює необхідність системного й цілісного вивчення прагмалінгвістичної організації мовленнєвих тактик упливу в політичному дискурсі з позиції політичної лінгвістики. Олена Семенишин переконливо доводить, що дослідження сукупності мовних і мовленнєвих засобів, смислів, стилістичних прийомів, підпорядкованих комунікативній меті впливу на реципієнта, дозволить не лише точніше зрозуміти природу політичного дискурсу, а й розробити практичні рекомендації, які сприятимуть здійсненню ефективного впливу на адресата. Крім того, аналіз наукової літератури, присвяченої дослідженню політичного дискурсу, демонструє, що нині немає усталеної наукової думки щодо політичного дискурсу, чітко не визначено і не сформовано його особливості, зокрема інтенційний аспект, який зумовлює вибір стратегій і тактик для ефективного комунікативного впливу на реципієнта. Це й зумовлює актуальність дослідження О. І. Семенишин.

Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою, та новизна одержаних результатів зумовлюються цілісним комплексним аналізом і класифікацією мовленнєвих тактик упливу в українському політичному дискурсі з урахуванням стратегічного потенціалу та комунікативних ролей політичних лідерів. У полі уваги дослідниці визначення поняття «впливу» на тлі суміжних термінів; опис мовленнєвих тактик упливу; дослідження засобів формування та вираження мовленнєвих тактик упливу в політичному дискурсі на різних мовних

рівнях; встановлення кількісних параметрів їхньої реалізації; виявлення лінгвальних і екстралінгвальних засобів реалізації мовленнєвого впливу в українському політичному дискурсі; розкриття мікродіахронічної динаміки прагмалінгвістичної організації мовленнєвих тактик з урахуванням запозичених моделей та трансформаційних способів їх реалізації в сучасному українському політичному дискурсі; встановлення моделі ефективного політичного впливу.

Мета і завдання дослідження, сформульовані дисертанткою, є вагомими з наукового погляду, а їхній послідовний аналіз дає змогу повно і всебічно висвітлити обрану тему.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, окреслених у дисертаційній роботі, та вірогідність одержаних результатів забезпечується достатнім обсягом проаналізованого матеріалу та доцільним застосуванням методів і прийомів дослідження. Комплексна методика дослідження дозволила авторці дисертації зробити важливі висновки, в яких намічені й перспективи подальших розвідок.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Структура роботи й виклад основного змісту дають прозоре уявлення про хід наукового пошуку. Загалом робота О. І. Семенишин відзначається чіткою композицією й точністю висловлення думок засобами сучасного наукового дискурсу.

Опубліковані праці О. І. Семенишин повною мірою відбивають основний зміст дисертації.

Отже, ознайомлення з рецензованою дисертацією переконує в тому, що вона є цілком оригінальним та завершеним дослідженням. О. І. Семенишин отримано нові теоретичні результати, що мають загальнолінгвістичне значення, є науково обґрунтованими та достовірними. Усі висунуті авторкою положення добре аргументовано. Незважаючи на загальну позитивну оцінку реферованої роботи, вважаємо за потрібне висловити певні зауваження:

1) У роботі йдеться про жести як допоміжні засоби комунікації, деякі з них унаочнено й проаналізовано як типові, зокрема зазначено, що жест «демонстрація вказівного пальця» – це прагнення до влади. Вважаємо за

доцільне при наведенні прикладів реалізації жестів політиками (с. 128–137) описувати контекст певної події, оскільки тлумачення значення жесту залежить від ситуації, дійових осіб, культурного середовища тощо. Наприклад, піднятий вгору палець у нашій країні вказує на заперечення, коли співрозмовник хоче дати опоненту висловитись, але має заперечення; в ісламі символізує єдинобожжя; це старий німецький жест «у мене все чудово»; в образотворчому мистецтві він має своє тлумачення. Варто зауважити, що більшість жестів супроводжують сильні емоції, які важко контролювати й вербалізувати, це допоміжні засоби комунікації, котрі лише за умови беззаперечних аргументів і доказів варто однозначно тлумачити як складову мовленнєвих тактик впливу в політичному дискурсі.

2) Не варто ототожнювати поняття «жест» і «міміка» (с. 133), що є допоміжними засобами комунікації.

3) У підрозділі 3.2 йдеться про стереотипи в українському політичному дискурсі. На наш погляд, варто додати думку Є.А. Карпіловської (джерело – Карпіловська Є.А. Реакція мови на зміну суспільних стереотипів. Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (Мовознавство). 2012. Т. 137. С. 88–91) про зміни в сучасній українській мові, спричинені зрушеннями в свідомості українського суспільства, зокрема в його суспільних стереотипах. Авторка наголошує, що «мовні стереотипи властиві радше мові пропаганди, засобам масової інформації, є виразниками певних ідеологем і саме через активність у ролі ідеологічно заряджених одиниць втрачають виразність свого лексичного значення, набувають у свідомості мовців негативної оцінки». Українські дослідники вже відзначили інтенсивні процеси ідеологізації, деідеологізації та реідеологізації, що відбуваються в сучасному українському лексиконі. Така лексика становить найвразливіший шар у корпусі мови під час соціальних перетворень: вона переважно закінчує свій вік, коли ідеологія, яку такі типові номінації обслуговують, втрачає свої позиції у суспільстві.

4) Подання супровідного матеріалу (рисуноків у вигляді світлин на сторінках 65, 70, 71, 90, 103, 123, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 136, 137 і под.) варто перенести у додатки через його перевантаження тексту, як-от: приклад

публікації ярлика, який став хештегом; зразок поширення фейку через ЗМІ; осцилограми реалізації стратегії «збереження обличчя» П. Порошенком; приклади реалізацій жестів українськими політиками; приклад організації тактик впливу девербалізованого політичного контенту у мережі TikTok, приклад плагіату в організації тактик впливу тощо).

5) Необхідно, по-перше, перевірити нумерацію висновків до розділів, оформлення й паспортизацію прикладів щодо відповідності вимогам до написання дисертаційних робіт; по-друге, замінити знаки тире (–), апостроф ('): при антиплагіатній перевірці тексти, скопійовані з електронних джерел, можуть бути визначені програмою як схожість або цитування, а оскільки немає покликань, то й плагіат;

6) Не варто починати висновки зі слова «отже»: зрозуміло, що це підсумки.

7) У тексті роботи є окремі пунктуаційні й друкарські помилки та стилістично невдалі вирази.

Технічні огріхи: с. 3 «явища впливу», с. 4 «тактики впливу»; с. 5 «У третьому розділі «Питомі та запозичені тенденції розвитку організації тактики впливу в політичній комунікації» бприсвячено опису», с. 14 нумерація завдань; прикметник у назві розділу 1 «теоретико-лінгвістичні» (разом пишуться складні прикметники, утворені від іменника й узгодженого з ним прикметника – теоретична лінгвістика); с. 35 повідомлення[62, с. 55]; с.42 співвідношенні:потреба; с.51 рекомендую не починати всі висновки зі слова «отже», бо й так зрозуміло, що це підсумки; с. 55 від опозиціонерів(О. Вілкул); с. 65 у держави][15; с. 66 [тактика; с. 159 «або. перенесення»; с. 184 «складається з :»; с. 173 «перцепції. Стереотипи»;

стилістичні – с. 121 «До особливостей семіотичного простору політичного дискурсу відносять те, що співвідношення вербальних та невербальних засобів комунікації не є однорідним»; с. 149 «мовно маніпулювати на реципієнта»; в усьому тексті роботи замінити ЗМІ на медіа (Закон України «Про медіа» набуде чинності 31.03.2023); с. 156 «Оптимально визначенні мовні межі представництва прагмалінгвістичних тактик впливу надають змогу мовцеві досягати поставленої ним комунікативної мети» (хто визначив цю оптимальність?); с. 158 «PR

технологій відносимо»; с. 169 «Доброю комунікацією вважається чітка й зрозуміла взаємодія».

Проте наші зауваження мають частковий характер і не можуть вплинути на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Дисертація Семенишин Олени Іванівни «Прагмалінгвістична організація мовленнєвих тактик впливу в політичному дискурсі» є вагомим самостійним дослідженням, повною мірою відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій, і може бути рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент

кандидат філологічних наук

доцент, завідувач кафедри іноземних мов

за професійним спрямування

